

Muistoja menneiltä vuosilta.

V.

Kreivitär Contance Wachtmeister.

– Olen kutsunut teidät tänne, sanoi kreivitär Wachtmeister ystävällisellä, mutta samalla vakavalla äänenpainolla, – kysyäkseni teiltä suoraan ja peittelemättä, ettekö voisi muuttaa kokonaan Ruotsiin . . . ei ainiaaksi, mutta joiksikin vuosiksi . . .

Minua vastapäätä, pöydän toisella puolella istui vanha, ylhäinen ja arvokas nainen, mustaan silkkiin puettuna, päässään leveälierinen, musta työttöhattu.

Oli kaunis päivä kesäkuun alkupuolella armon vuonna 1903. Avatusta akkunasta tulvi sisään kevään voimakkaita tuoksua aurinkoisesta Humlegården-puistosta. Istuimme teosofisen keskustelun (Teosofiska Centralbyrå) kokoushuoneessa Engelbrektinkadun 7:ssä, Tukholmassa.

Edellisenä iltana olin nähnyt kreivittären ensi kerran tässä samassa huoneessa. Teosofit olivat kokoontuneet tervehtiäkseen vanhaa teosofista työntekijää, ja kreivitär oli vastannut kysymyksiin, keskustellut ja pitänyt pienen puheen minun tulkitsemana. Ulkomaalaisena hän näet käytti mieluummin englanninkieltä, vaikka olikin ollut naimisissa ruotsalaisen kanssa. Kokouksen lopussa hän odottamatta sanoi minulle: – tahtoisin puhua kanssanne. Sopiiko teidän tulla tänne huomenna klo 1?

Tuossa nyt istuin, ja kun kreivitär kysyi, voisinko muuttaa Ruotsiin, säpsähdin ja tunsin punastuvani. Vanhaa kreivitärtä kohtaan oli minulla erikoinen kunnioitus, sillä olin lukenut hänen muistelmansa H. P. Blavatskystä ja Salaisesta Opista, tiesin hänen olleen H. P. B:n likeisen ystävän ja auttajan, tiesin hänet ylhäissukuiseksi naiseksi, joka oli kaiken jättänyt palvelukseen teosofista aatetta, tunsin salaperäistä, henkistä sukulaisuutta hänen kanssaan, ja säpsähdin ja punastuin ajatellessani, että jo olin toista vuotta aikaisemmin ratkaissut kysymyksen Ruotsiin muutosta. Nyt minusta tuntui – en tiennyt miksi, – kuin olisin tuolla ratkaisullani persoonallisesti pahoittanut vanhan rakastettavan kreivittären mieltä, ja olisin sillä hetkellä suonut, että kaikki asiat olisivat toisin . . .

Kuitenkin vastasin katse maahan luotuna:

– Luulen, että se on mahdotonta. Pari vuotta sitten puhuimme siitä paljon täällä Ruotsissa, mutta sitten tuuma hylättiin, kun meilläkin alkoi teosofinen työ Suomessa. Meillä on ilmestynyt muutamia kirjoja suomeksi ja olemme Helsingissä tänä talvena pitäneet säännöllisesti luentoja teosofiasta.

– Iloitsen työstänne, mutta pysyn kuitenkin ehdotuksessani. Teidän pitäisi muuttaa Ruotsiin.

– Minkätähden? kysyin arastellen.

– Ensinnäkin täällä Ruotsissa kaivataan semmoista työntekijää, joka kokonaan antautuu teosofialle. Ihmiset täällä Ruotsissa ovat – kuinka sanoisin – liian käytännöllisiä. He eivät luota hengen voimaan eivätkä uskalla innostua. Heille täytyy näyttää esimerkkiä. Te olette nuori ja voitte saada toisia nuoria mukaanne, sillä nuorista teosofisenkin liikkeen tulevaisuus riippuu.

Tunsin veren liikkuvan nopeammin suonissani. Katselin kreivitärtä kummastuen ja ihastuneena. Mutta vanha kreivitär jatkoi:

– Pääsyy, miksi teidän pitäisi tulla tänne, on kuitenkin toinen. Tällä hetkellä teitä ei tarvita Suomessa. Suomen valtiolliset olot ovat sillä kannalla, että teosofinen työ ei vielä siellä menesty vapaudessa ja rauhassa, – päinvastoin voisivat poliittiset intohimot siihenkin vaikuttaa haitallisesti. Te olette nuori ja voisitte helposti tarttua poliittiseen verkkoon, – ja kuinka silloin kävisi teosofisen työnne? Paljon parempi on, että täällä Ruotsissa odotatte, kunnes myrsky on ohi Suomessa, ja sitten ryhdytte tarmolla ja menestyksellä työhön teosofian puolesta kotimaassanne.

Kävin taas miettiväiseksi, sillä kreivittären sanoissa oli paljon totta. Suomalaisen teosofisen kirjallisuuden kohtalo näytti sillä hetkellä epävarmalta. »Valoa kohti» oli ilmestynyt 1901 ja C. R.

Sederholmin »Omantunnon uskonto» 1902, mutta painosta valmistunut »Uskonnosta ja elämästä»-niminen kirjani oli otettu takavarikkoon ennen ilmestymistään: Savonlinnan tuomiokapituli tahtoi sitä tutkia, ja siellä se oli nyt maannut pari kuukautta!

Toiselta puolen tiesin varmuudella, ettei ollut pelkoa minun politiikkaan sekaantumisestani: siksi selvillä olin teosofisesta tehtävästäni. Olihan samana keväänä tehty minulle muutamalta taholta ehdotus ja tarjous, joka näytti hyvin viattomalta ja teosofiaakin edistävältä, mutta josta heti kieltäydyin, koska aavistin, että se voisi johtaa odottamattomiin selkkauksiin.

– Oh, en minä politiikkaan sekaannu, sanoin sentähden hymyillen kreivittärelle. – Harrastukseni ovat toisaalla.

Kreivitärkin hymyili.

– Te olette nuori ja nuorena mieli kuohuu . . . Mutta siitä huolimatta aika ei nyt ole sopiva teosofiselle työlle Suomessa.

– Voi olla, lausuin tähän, – mutta tuleeko aika sopivammaksi, jollemme jatka työtämme ja tee teosofiaa vähitellen tunnetuksi ja tunnustetuksi?

– Suomalaiset ovat tunnetut itsepintaisuudestaan, ja näen, että olette siinä suhteessa aito suomalainen, sanoi kreivitär uudestaan hymyillen. – En vaadikaan teiltä vastausta nyt heti, pyydän vain, että mietitte ehdotustani . . . Tehän asutte Saltsjöbadenissa? Tulen siellä käymään sunnuntaina tohtori Zanderin luona: ehkä siihen mennessä on teillä vastaus valmiina.

Sunnuntaina menin yksin kreivitär Wachtmeisteria vastaan Saltsjöbadenin asemalle. Olimme niin sopineet tohtori ja rouva Zanderin kanssa, joiden luona taas asuin, niinkuin keväällä 1900, jotta olisin tilaisuudessa puhua kahden kesken kreivittären kanssa.

– Now, Mr. Ervast, have you made up your mind? (oletteko tehnyt päätöksenne?) kysyi kreivitär kävellessämme rinnatusten hyvin hoidetulla maantiellä.

Ja oli kuin sadussa: aurinko paistoi, nurmet vihannoivat, puut ja pensaat tuoksuivat, linnut lauloivat. Olin mielestäni kuin vaeltava ritari, jolle oli suotu onni puhutella rakastettua kuningatarta.

– Yes, I have, vastasin, – mutta saanko tehdä ensin – ehkä tyhmän – kysymyksen?

Katsemme kohtasivat toisiaan ja kreivitär suostui empimättä pyyntööni.

– Olkaa hyvä, hän kehoitti.

Kiitin kumartaen ja jatkoin:

– Sanokaa minulle, kreivitär, minkätähden ajattelette näin suurella ystävällisyydellä minua? Minkätähden tahtoisitte, että tulisin Ruotsiin ja jättäisin Suomen aikana, jolloin poliittinen vaara voisi minuakin uhata? Ettehän te tunne minua, ettehän te tiedä, pystyisinkö työhön, jota minulle suunnittelette! Mikä on motiivinne?

Kreivitär ei näkynyt suorastaan hämmästyvän kysymystäni, koska hän heti vastasi:

– Miksen tuntisi ja miksen tietäisi? Tiedän vallan hyvin, että teistä tulee sitä, mitä jo olette, todellinen teosofinen työntekijä.

– Mistä sen tiedätte?

Kreivitär loi minuun leikillisen katseen.

– Näkeehän sen päältä! hän sanoi.

– Olen itsepintainen suomalainen, niinkuin torstaina suvaisitte sanoa, ja sentähden tunnustan, etten ole vastauksenne täysin tyytyväinen. Te näette sen päältäni, sanotte, mutta ettehän ollut nähnyt minua, kun jo olitte tehnyt päätöksenne minun suhteeni. Niin ainakin käsitin sananne viime torstaina.

– Ja käsititte ne oikein, lausui kreivitär vakavasti. – Suunnitelmani oli kyllä valmis, ennen kuin olin teidät nähnyt. Ja koska minua ei ole kielletty puhumasta, voin teille ilmoittaa, että tein ehdotukseni teille sen johdosta, mitä Mestari oli minulle sanonut ja käsenyt.

– Ja Hän? kysyin hiljaa, tuntien sisässäni, että nyt kohtaloni ratkaistiin.

– Hän on sanonut minulle, että teistä tulee kansanne auttaja, ja että teitä sen takia on suojeltava kaikesta politiikasta.

Nyt seurasi pitkä äänettömyys. Oli sunnuntai ulkona ja oli sunnuntai sielussani. »Mistä kuuluu tämä mahtava urkujen soitto?» kysyin itseltäni ihmetellen. Jalkani tuskin koskivat maahan kävellessäni. Sielullani oli siivet, ja silmäni katselivat kauas tulevaisuuteen.

– Kreivitär, sain vihdoin sanotuksi, – tämä on ihmeellistä, ylen ihmeellistä. Sananne vaikuttavat minuun kuin taikavoimalla, sillä tunnen ja tiedän teidän puhuvan vakavasti. Te autatte minua sanomattomasti. Te lisäätte uskoani tuhatkertaisesti. Se mikä hämäränä ihanteena on kangastanut, se tuntuu nyt varmalta ja todelliselta. Ja tietäkää, kreivitär: nyt uskallan myös vastata teille lujasti ja varmasti: Ruotsiin en muuta, jatkan Suomessa työtä, mutta politiikkaan en sekaannu; sen teille lupaan.

– Olkoon siis niin, sanoi kreivitär, ja minusta tuntui, kuin hän olisi vapautunut jostain tehtävästä tai velvollisuudesta, – itse ihminen päätöksensä tehköön. Minun siunaukseni ja onnentoivotukseni seuraavat teitä aina, ja tiedän, että Mestari tukee ja auttaa teitä uskollisena palvelijanaan.

Hän ojensi minulle kätensä ja minä painoin sille kiitollisen ja hartaan suudelman.

Samassa olimmekin saapuneet tohtorin huvilalle, ja iloinen emäntä riensi vastaan kreivitärtä tervehtimään.

Päivän kuluessa olin taas kerran kahden kesken kreivittären kanssa. Puhuimme monenlaisista teosofisista asioista, ja minä kyselin yhtä ja toista madame Blavatskysta.

– Minun pitää kertoa teille eräästä madame Blavatskyn ennustuksesta, sanoi kreivitär Wachtmeister keskustellessamme, – ette suinkaan tiedä, mitä madame Blavatsky ennusti Suomesta ja Pohjoismaista yleensä?

– En, vastasin uteliaana.

– No niin, minulle hän sitä teroitti mieleen monta eri kertaa. »Muista, kreivitär», hän sanoi, »ja ota ajasta vaarin, jos sinä silloin vielä elät. Tulee aika, niin vaikea koko maailmalle, että kaikki ihmiset ovat vähällä kadottaa tasapainonsa ja teosofitkin, jotka niin paljon henkistä valoa ovat saaneet, kysyvät itseltään ja toisiltaan toivottomina, mitä teosofia oikeastaan on ja mikä Teosofisen Seuran tehtävä on maailmassa. Kaikki tuntuu pettävän jalkojen alta ja pimeys vallitsee maailmassa. Muistakoot silloin teosofit, että kääntävät kasvonsa Pohjolaa kohti, sillä Suomesta tulee valo». Niin sanoi madame Blavatsky.

– Sehän oli ihmeellinen ennustus. Tarkoittaakohan se poliittisia olosuhteita vai henkisiä?

– En tiedä, mutta joka tapauksessa madame Blavatsky tarkoitti henkistä pimeyttä ja henkistä valoa, aiheutukoon sitten pimeys poliittisista tai muista syistä.

Minäkin painoin tuon ennustuksen mieleeni ja olen siitä kertonut ystäville jo ennen maailman sotaa. En tiedä, onko se mahdollisesti koskenut juuri tätä maailman sotaa ja sen aiheuttamaa tilannetta vai tähtääkö se etäisempiin aikoihin . . .

Kreivitär Wachtmeisterin seurassa tulin viettäneeksi pari viikkoa, sillä Tukholmassa-olon jälkeen matkustimme yhdessä laivateitse Sundsvalliin, jossa vietimme kymmenkunnan päivää minulle ennestään tutussa konsuli A. Edströmin vieraanvaraisessa perheessä. Opin täten tuntemaan kreivitärtä verrattain läheltä, ja kuta enemmän häneen perehdyin, sitä enemmän häntä rakastin.

En tahdo tässä muistelmassani kertoa hänestä tämän enempää, koska omistin hänelle muutamia sanoja Tietäjän marraskuun vihossa 1910 hänen kuolemansa johdosta. Myöskin ne, jotka tahtovat tutustua kreivitär Wachtmeisterin persoonallisuuteen, voivat tehdä sen lukemalla hänen muistiinpanonsa madame Blavatskysta ja Salaisesta Opista, jotka suomennettuina julkaistiin Tietäjässä vuonna 1910.

Pekka Ervast.